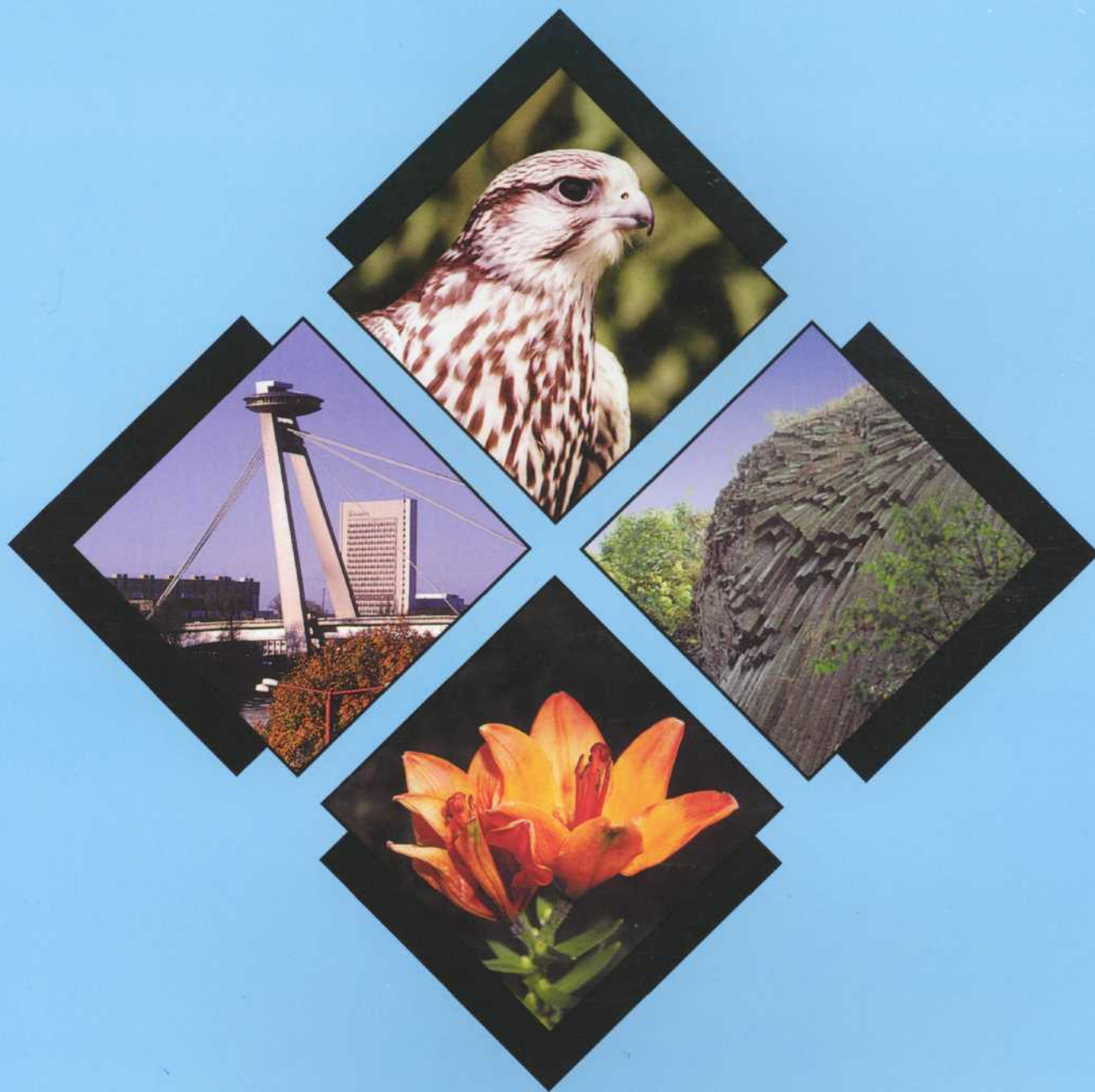

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1996

**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1996**

**SLOVENSKÁ AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA**

VII. STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Starostlivosť o životné prostredie je podmienená existenciou právneho rámca, rozvinutým ekologickým povedomím v spoločnosti a v neposlednej miere dostupnosťou finančných prostriedkov na realizáciu opatrení pre zachovanie kvalitného a zlepšenie kvality poškodeného životného prostredia a celkove pre zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja.

◆ EKONOMIKA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Štátny rozpočet a investičná politika

Finančné prostriedky súvisiace s ochranou a tvorbou životného prostredia boli poskytované zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (ŠR SR) formou dotácií prostredníctvom rozpočtových kapitol príslušných ministerstiev a prostredníctvom Štátneho fondu životného prostredia Slovenskej republiky (ŠFŽP SR). Na celkovej sume 2 397 779 tis. Sk sa Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) podieľalo čiastkou 1 035 492 tis. Sk (43,2%). Na zvyšku, t.j. 1 362 287 tis. Sk (56,8%) sa podieľalo Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky (MP SR) sumou 507 490 tis. Sk (21,2%), Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (MZ SR) 184 259 tis. Sk (7,7%), Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (MO SR) 382 769 tis. Sk (16,0%), Ministerstvo školstva Slovenskej republiky (MŠ SR) 42 570 tis. (1,8%), Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVaR SR) 42 391 tis. Sk (1,8%), Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR) 85 000 tis. Sk (3,5%), Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (MV SR) 17 825 tis. Sk (0,7%), Ministerstvo dopravy, spojov a telekomunikácií Slovenskej republiky (MDPaT SR) 47 140 tis. Sk (1,9%), Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (MS SR) 36 143 tis. Sk (1,5%), Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR) 6 700 tis. Sk (0,3%) a Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MF SR) 10 000 tis. Sk (0,4%).

Prehľad environmentálnych investícií financovaných zo štátneho rozpočtu a zo Štátneho fondu životného prostredia Slovenskej republiky zahrnutého do rezortu MŽP SR uvádza nasledujúca tabuľka.

Tabuľka č.VIII Environmentálne investície rezortov SR zo štátneho rozpočtu a zo ŠFŽP SR (v rezorte MŽPSR) za rok 1996 (tis. Sk)

Rezort	ČOV kanalizácie	ostatné VH akcie	odpadové hospod.	ochrana ovzdušia	Spolu	%
MŽP SR	361 714	215 646	140 066	318 066	1 035 492	43,2
MP SR	84 000	423 490	-	-	507 490	21,2
MS SR	5 990	2 000	-	28 153	36 143	1,5
MPSVaR SR	6 000	8 841	-	27 550	42 391	1,8
MO SR	188 700	151 839	-	42 230	382 769	16,0
MK SR	-	-	-	6 700	6 700	0,3
MZ SR	42 871	3 000	29 696	108 492	184 259	7,7
MH SR	-	-	48 000	37 000	85 000	3,5
MV SR	4 156	4 117	3 547	6 005	17 825	0,7
MŠ SR	-	-	-	42 570	42 570	1,8
MDPT SR	2 270	-	5 170	39 700	47 140	1,9
MF SR	-	-	10 000	-	10 000	0,4
Spolu	695 701	808 933	236 479	656 666	2 397 779	100,0

Zdroj: MŽPSR

Štátny fond životného prostredia Slovenskej republiky

Štátny fond životného prostredia Slovenskej republiky (ŠFŽP SR) je základným zdrojom financovania environmentálnych projektov. V roku 1996 bolo po odporučení Radou fondu schválených ministrom životného prostredia SR celkom 1 023 žiadostí (962 v roku 1995) o prostriedky fondu. Na základe vydaných rozhodnutí boli uzavreté dohody o poskytnutí prostriedkov fondu v celkovej výške 1 224 336 tis. Sk (1 200 481 tis. Sk v roku 1995). V jednotlivých sektoroch boli poskytnuté prostriedky nasledovne:

Tabuľka č.VII.2 Prehľad poskytnutých finančných prostriedkov zo ŠFŽP SR v roku 1996

Druh akcie	počet	tis. Sk
Vodovody	182	221 995
ČOV a kanalizácie	223	398 198
Ochrana ovzdušia	268	337 360
Odpadové hospodárstvo	150	147 284
Ochrana prírody	105	28 725
Ostatné akcie (výskum, propagácia, a iné akcie)	95	90 774
Spolu	1 023	1 224 336

Zdroj: MŽP SR

Na likvidáciu priamych následkov havarijného znečistenia životného prostredia boli na základe vydaných rozhodnutí ministra životného prostredia uvoľnené prostriedky fondu u 6 akcií, vo výške 1 762 007,80 Sk (v roku 1995 u 4 akcií vo výške 210 284 Sk). K 31.12. 1996 bolo z dotácií poskytnutých v roku 1996 skutočne čerpaných celkom 1 089 882 tis. Sk.

Tabuľka č.VII.3 Prehľad poskytnutých a skutočne čerpaných prostriedkov zo ŠFŽP SR za rok 1996 (tis. Sk)

Druh akcie	Poskytnuté finančné prostriedky	Skutočne čerpané finančné prostriedky
Vodovody	221 995	215 646
ČOV a kanalizácie	398 198	361 714
Ochrana ovzdušia	337 360	318 066
Odpadové hospodárstvo	147 284	140 066
Ochrana prírody	28 925	35 862
Ostatné akcie	90 774	17 937
Spolu	1 224 336	1 089 291
Havárie	1 762	591

Zdroj: MŽP SR

Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje tvorby a ochrany životného prostredia sú súčasťou komplexu nástrojov riadenia hospodárstva, ktorých výber je cieľovo determinovaný a v určitých prípadoch časovo ohraničený.

V nasledovnej tabuľke sú uvedené príjmy vybraných ekonomických nástrojov uplatňovaných v roku 1996 porovnané s rokom 1995 (mil. Sk).

Tabuľka č.VII.4 Príjmy vybraných ekonomických nástrojov (mil. Sk)

Druh platby	1995	1996	Rozdiel	Príjemca
Platby za znečisťovanie:				
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	388	412	+ 34	ŠFŽP
Odplaty za vypúšťanie odpadových vôd	206	234	+ 28	ŠFŽP
Poplatky za ukladanie odpadov	148	220	+ 72	ŠFŽP
Platby za využívanie prírodných zdrojov				
Odplaty za odber podzemnej vody	17	13*		ŠFŽP ŠVF
Odplaty za odber povrchovej vody	893	údaj nie je k dispozícii		podniky povodia
Odplaty za odber vody z verejných vodovodov	2 207	údaj nie je k dispozícii		vodárne a kanalizácie
Odvody za záber poľnohospodárskej pôdy	248	567	+ 319	ŠF OZPPF
Odvody za záber lesnej pôdy	48	125	+ 77	ŠF ZL
Úhrady za vydobytých vyhradených nerastov	174	126	- 48	ŠR SR

* Nedoplatky z odplát za odber podzemnej vody z predchádzajúcich rokov vymáhané súdnou cestou a vrátená časť odplát za I. štvrťrok od Ministerstva pôdohospodárstva SR

Zdroj: MŽP SR

Tabuľka č.VII.5 Pokuty uložené orgánmi štátnej správy pre životné prostredie (tis. Sk) (príjem ŠFŽP)

Sektor	1995	1996	Rozdiel
Ochrana ovzdušia	3 512	6 346	+2 834
Ochrana vôd	10 152	9 705	- 447
Odpady	17 517	15 068	-2 449
Ochrana prírody	1 144	8 452	+7 308
Spolu	32 325	39 571	+7 246

Zdroj: MŽP SR

◆ ENVIRONMENTÁLNE PRÁVO

Sústava kvalitných **právnych úprav** tvorí jeden z východiskových predpokladov efektívnosti ochrany a tvorby ŽP. V roku 1996 sa prijal celý rad právnych predpisov dotvárajúcich priamo systém environmentálneho práva, respektíve upravujúcich problematiku úzko súvisiacu so životným prostredím. Išlo najmä o tieto právne predpisy:

- Zákon NR SR č. 327/1996 Z.z. o poplatkoch za uloženie odpadov
- Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci
- Nariadenie vlády SR č. 235/1996 Z.z. o odplatách vo vodnom hospodárstve, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády ČSSR č. 35/1979 Zb. a nariadenie vlády ČSSR č. 91/1988 Zb.
- Nariadenie vlády SR č. 92/1996 Z.z., ktorým sa vykonáva zákon č. 309/1991 Zb. o ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami (zákon o ovzduší) v znení neskorších predpisov
- Nariadenie vlády SR č. 152/1996 Z.z. o základných sadzbách odvodov za odňatie pôdy z poľnohospodárskeho pôdneho fondu
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 293/1996 Z.z., ktorou sa uverejňuje zoznam chránených areálov a prírodných pamiatok a vyhlasujú sa národné prírodné pamiatky v Slovenskej republike
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 295/1996 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona NR SR o ochrane prírody a krajiny
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 208/1996 Z.z. o programe znižovania emisií
- Vyhláška Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR č. 265/1996 Z.z. o emisných kontrolách cestných motorových vozidiel
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 19/1996 Z.z., ktorou sa ustanovuje kategorizácia odpadov a vydáva Katalóg odpadov

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 204/1996 Z.z., ktorou sa dopĺňa vyhláška Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj č. 83/1976 Zb. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 329/1996 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva lesného a vodného hospodárstva SSR č. 103/1977 Zb. o postupe pri ochrane lesného pôdneho fondu
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 34/1996 Z.z. o uzavretí Dohovoru o biologickej diverzite
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 70/1996 Z.z. o pristúpení Slovenskej republiky k Viedenskému dohovoru o občianskoprávnej zodpovednosti za škody spôsobené jadrovou udalosťou.

◆ POSUDZOVANIE VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

V septembri 1994 nadobudol účinnosť **zákon NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie**, ktorým sa zabezpečuje komplexné odborné a verejné posúdenie pripravovaných stavieb, zariadení a iných činností pred rozhodnutím o ich povolení podľa osobitných predpisov. Zároveň sa v zmysle neho posudzujú aj vybrané rozvojové koncepcie z hľadiska ich predpokladaného vplyvu na životné prostredie.

Za rok 1996 bolo posudzovaných 127 zámerov činností, stavieb a zariadení. Z tohto počtu 40 zámerov podliehalo zisťovaciemu konaniu. Vzhľadom na nepodstatný vplyv na životné prostredie rozhodlo MŽP SR pri 28 zámeroch, že nieje potrebné pokračovať v procese posudzovania.

Z posudzovaných činností najväčšiu skupinu tvorili činnosti súvisiace s nakladaním s odpadmi (11 zámerov), výstavbou ciest a diaľnic (6 zámerov) a výstavbou diaľkových plynovodov (5 zámerov).

Záverečné stanoviská, ktoré v hodnotenom období vydalo MŽP SR boli vo všetkých prípadoch súhlasné s návrhom opatrení na zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie. Jediné záporné stanovisko bolo vydané k Environmentálnemu hodnoteniu alternatív zabezpečenia pitnej vody pre Prešov a Košice.

◆ ENVIRONMENTÁLNE HODNOTENIE A OZNAČOVANIE VÝROBKOV

Uznesením vlády SR č. 97 zo 6. februára 1996 bol schválený **Národný program enviromentálneho hodnotenia a označovania výrobkov v SR**. Tento Program ustanovil zásady a postup pre priznávanie značky Enviromentálne vhodný výrobok (EVV). Spotrebiteľom táto značka umožní

lepšiu orientáciu v ponuke porovnateľných výrobkov patriacich do rovnakej skupiny, pričom ňou označené výrobky majú minimalizovaný negatívny vplyv na životné prostredie. Tak spotrebitelia svojim správaním môžu nepriamo ovplyvniť kvalitu životného prostredia.

Hlavnými cieľmi Programu sú: posilnenie princípov prevencie znečisťovania životného prostredia, podporenie rozvoja výroby a spotreby výrobkov s menej nepriaznivými účinkami na životné prostredie počas celej doby životnosti výrobku, zlepšenie informovanosti spotrebiteľskej verejnosti a výrobcov z hľadiska environmentálnych vlastností výrobkov.

Program sa riadi princípom dobrovoľnosti, prístupnosti každému žiadateľovi o značku EVV bez ohľadu na štátnu príslušnosť, plnej zhody s právom a technickými normami. Podmienky a kritériá pre skupinu výrobkov na udelenie práva používať značku EVV budú stanovené v príslušnej smernici, schvaľovanej ministrom životného prostredia SR.

Gestorom Programu je Ministerstvo životného prostredia SR. Ministrom životného prostredia SR bola zriadená Komisia environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov, ktorá bude pripravovať návrhy rozhodnutia o udelení práva používať značku EVV. Pre celkové organizačné zabezpečenie Programu bolo v rámci SAŽP zriadené Centrum environmentálneho hodnotenia a označovania výrobkov a technológií (CEHOVT) v Trnave.

◆ ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

Prioritné postavenie v **environmentálnej výchove a vzdelávaní** má v rámci SR systém školského vyučovania. Rok 1996 v tejto oblasti možno považovať za prelomový. Ministerstvo školstva SR vydalo s platnosťou od 1. septembra 1996 učebné osnovy „Environmentálna výchova pre základné a stredné školy“ tzv. environmentálne **minimum**, ktoré významnou mierou prispeli k zlepšeniu stavu v environmentálnej výchove. V gescii MŠ SR sa konal celoslovenský odborný seminár „Environmentalizácia obsahu

výchovy a vzdelávania z aspektu prírodných vied na školách v SR“. Jeho cieľom bolo aktualizovať poznatky v oblasti starostlivosti o životné prostredie, predstaviť spoluprácu mimovládnych organizácií v environmentálnej výchove so školami. Environmentálna výchova sa stala predmetom záujmu aj

Academie Istropolitana, ktorá v septembri 1996 zorganizovala v Bratislave II. medzinárodnú konferenciu o etike a environmentálnej politike.

Mimoškolská environmentálna výchova sa uplatňuje najmä prostredníctvom niektorých štátnych rozpočtových a príspevkových organizácií v rezorte životného prostredia, v rezorte kultúry a v rezorte zdravotníctva, vzdelávacími zariadeniami v rezorte vnútra, pobočkách zahraničných vysokých škôl a vzdelávacích inštitúcií, podnikových školiacich zariadení, kultúrno - osvetových zariadení, sústavy múzeí, galérií a knižníc, združení občanov.

Nezastupiteľné postavenie majú v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania inštitúcie rezortu MŽP SR, ktoré prostredníctvom svojich informačných stredísk, knižníc, počítačových sieťových databáz a odborníkov poskytujú školám a širokej verejnosti informácie z oblasti životného prostredia, sprievodcovské služby ako aj informačné a propagačné tlačoviny. V rámci ochrany prírody a krajiny boli vybudované nové náučné chodníky a lokality - Vojšín, Pustý hrad. Niva Moravy, Kvačianska a Prosiecka dolina, Banská Bystrica - areál Pamätníka SNP.

K zvýšeniu environmentálneho povedomia prispel v roku 1996 II. ročník medzinárodného súťažného festivalu filmov, televíznych programov a videoprogramov **Envirofilm**, ktorý sa konal v Banskej Bystrici a vo Zvolene. Súčasťou festivalu bola I. celoslovenská konferencia Krajina - Človek - Kultúra, semináre: Budovanie trvalo udržateľných komunít pre 21. storočie, Odpady ako predmet podnikania a panelové diskusie, na ktorých bolo možné diskutovať k využitiu a ochrane mokradných ekosystémov, posudzovaniu vplyvov na životné prostredie, hodnoteniu a riadeniu environmentálnych rizík v podmienkach SR, ochrane lesných ekosystémov. Envirofilm dopĺňali výstavy: Biosférická rezervácia Tatry, Stav životného prostredia na Slovensku, súbor fotografií - Strom '96 a I. ročník celoslovenskej výstavy detskej výtvarnej tvorivosti Zelený svet.

K aktivitám MŽP SR v roku 1996 patril I. ročník výstavy **Enviro - Nitra** zameranej na najnovšie trendy v technológiách šetriacich životné prostredie, ktorá bola zorganizovaná v spolupráci s SAŽP a Agrokomplexom, a.s. Nitra.

Na Slovensku vychádzajú periodiká, ktoré sa na svojich stránkach zaoberajú životným prostredím a environmentálnou výchovou. Z odborných časopisov je to vedecký mesačník Životné prostredie, ktorý vydáva Ústav krajinnej ekológie SAV. SAŽP vydáva informačnú štvrťročenku štátnej ochrany prírody Chránené územia Slovenska. V roku 1996 pribudol dvojmesačník Enviromagazín vydávaný MŽP SR, ktorý sa ako jediné periodikum na Slovensku komplexne zaoberá ochranou a tvorbou životného prostredia.

Environmentálna výchova na Slovensku sa spája aj s uplatňovaním záväzkov SR vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov. V rámci Európskej únie sa v roku 1996 uskutočnili projekty programu PHARE: Environmentálna výchova a verejné povedomie v SR, Rozvoj schopností zamestnancov environmentálnych ministerstiev a fondov v Strednej a Východnej Európe pri príprave a hodnotení projektov, Ochrana prírody - legislatíva, politické nástroje a zber dát.